

Пасічник І. Д., Кралюк П. М.

УКРАЇНСЬКИЙ МЕСІАНІЗМ

Монографія

Острог – 2013

УДК 141(477)
ББК 87
П 19

*Рекомендовано вченою радою
Національного університету «Острозька академія»
(протокол № 9 від 25 квітня 2013 року)*

Рецензенти:

Балух В. О., доктор історичних наук, професор, декан філософсько-теологічного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Зайцев М. О., доктор філософських наук, професор, зав.кафедри філософії та культурології Національного університету «Острозька академія».

Трофимович В. В., доктор історичних наук, професор, зав.кафедри історії Національного університету «Острозька академія».

Автори:

Пасічник І. Д., доктор психологічних наук, ректор Національного університету «Острозька академія».

Кралюк П. М., доктор філософських наук, професор, проректор з навчально-наукової роботи Національного університету «Острозька академія».

П 19

Пасічник І. Д., Кралюк П. М.

Український месіанізм : [монографія] / І. Д. Пасічник, П. М. Кралюк. – Острого : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2013. – 220 с.

У монографічному дослідженні розглядається осмислення місця України у світі та її місця в історії української суспільно-філософської думки, починаючи із давньоруських часів до кінця XX століття. Зокрема, увага звернута на погляди Іларіона Київського, Нестора-літописця, панегіристів князів Острозьких, козацьких літописців XVII – XVIII стет., кирило-мефодіївців, В'ячеслава Липинського, Арсена Річинського, Миколи Хвильового, ідеологів українського націоналізму, шістдесятників тощо. В останньому розділі, де мова йде про часи незалежності України, розглядається трактування місії України її Президентами.

Робота розрахована на науковців, які вивчають історію української суспільно-філософської думки, студентів, а також на широке коло читачів.

© Пасічник І. Д., Кралюк П. М.

«СВЯТА РУСЬ»

Русь як геополітична реальність

У другій половині IX ст. сформувалася держава Русь, яка в літературі часто іменується Київською Руссю чи Давньоруською державою. Правда, останні означення є кабінетними термінами. У давньоруських джерелах вони не трапляються. Щодо терміна «Русь», то він мав багато значень. Це й етнонім (Русь як народ), і географічне поняття (Русь як певна територія), і поняття політичне (Русь як держава), навіть – поняття соціальне (Русь як соціальна еліта). У «Повісті минулих літ» під Руссю часто розумілася територія нинішньої Київщини й Чернігівщини, тобто українські землі. А етнонім Русь (про це свідчать різноманітні джерела) використовувався українцями для самоідентифікації аж до XIX і навіть до початку XX ст. включно. Тобто політичний і культурний спадок Русі – це передусім спадок українців¹. Характеризуючи добу Київської Русі, Михайло Грушевський справедливо зазначав, що ця доба «була общеруською, але в тім значенні, що вся Русь, у широкому розумінні слова, – уся Східна Європа, яка входила в круг політичних і культурних впливів нашого українського центру, жила його політичним і культурним змістом. Та центр був таки український, хоч який «космополітичний» тоді був, скільки б там не було приходнів, з яких би земель не прибували ті «жаждущіі научення», які постригались в київських монастирях, училися в київських «дідаскалів», вступали до кліру св. Софії чи св. Богородиці... Культура XI-XII вв. була українська, як ми кажемо тепер, або «южноруська», як можуть казати ті, для яких назва української звучить дико в приложені до старих

¹ Кралюк П. Звідки пішла Руська земля, або сила м'якого знака // Сила м'якого знака, або Повернення Руської правди. – К., 2011. – С. 144-155.

від тієї місії, яку, на їхню думку, має нести в світ наша держава. На жаль, вони змушені були доводити світовій громадськості очевидні речі, що Україна – європейська держава, незалежна у своїй зовнішній політиці. Актуальною весь час була потреба формування позитивного іміджу України, що відволікало від вирішення нагальних проблем, з якими стикалася держава на тому етапі свого розвитку.

Місія України з точки зору Л. Кравчука – презентувати державу, як молодого гравця, на міжнародній арені та утвердження її самостійності і незалежності, з точки зору Л. Кучми – це внутрішня модернізація країни та відповідна багатовекторна зовнішня політика, з точки зору В. Ющенко – формування єдиного політико-культурного простору, консолідація нації та чітка зовнішньополітична орієнтація на Захід.

ЗМІСТ

«СВЯТА РУСЬ»	3
<i>Русь як геополітична реальність</i>	3
<i>Князі Острозькі та «реанімація» Давньої Русі</i>	21
«Мур християнства»	33
Київ – другий Єрусалим	39
ПІД ІМПЕРСЬКИМИ ОРАМИ:	
КОМПРОМІСИ Й ПРОТИСТОЯННЯ	48
<i>Малоросійські трубадури Російської імперії</i>	48
<i>Осмислення місця України в козацькому літописанні</i> <i>(Літописи Самовидця, Григорія Грабянки,</i> <i>Самійла Величка, «Історії русів»)</i>	58
<i>Микола Гоголь: у пошуках компромісу з імперією</i>	69
<i>Тарас Шевченко: заперечення імперськості</i>	80
«Книга биття українського народу» – пам'ятка українського месіанізму	90
<i>Польські слов'янофіли про місію України</i>	97
«Дві руські народності» Миколи Костомарова: заклик до єднання антагоністів?	107
<i>Іван Франко: спроба вийти за межі можливого</i>	112
<i>Михайло Грушевський: подолання культурного</i> <i>імперіалізму як засада для самостійності України</i>	118
УКРАЇНСЬКИЙ МЕСІАНІЗМ	
I ОСМИСЛЕННЯ ВИКЛИКІВ ХХ СТ.	122
<i>Виклики ХХ ст. та їхній вплив на українську</i> <i>суспільно-філософську думку</i>	122
<i>Історіософія та філософія політики</i> <i>В'ячеслава Липинського</i>	128
<i>Теорія «азіатського ренесансу» Миколи Хвильового</i>	145
<i>Концепт України як екуменічного інтегратора Європи</i> <i>в теоретичних побудовах Арсена Річинського</i>	150
<i>Ідеологія українського націоналізму</i>	166

Осмилення українських проблем Уласом Самчуком	182
Україноцентричні орієнтири шістдесятників	192

ОСМИСЛЕННЯ МІСІЇ УКРАЇНИ

В ЧАСИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ	200
Леонід Кравчук (роки президентства: 1991 – 1994)	201
Леонід Кучма (роки президентства: 1994 – 2004)	206
Віктор Ющенко (роки президентства: 2004 – 2010)	210

Наукове видання

Пасічник І. Д., Кральнок П. М.

УКРАЇНСЬКИЙ МЕСІАНІЗМ

Монографія

Технічний редактор Роман Свиначук

Комп'ютерна верстка Наталії Крушинської

Коректор Любов Черуха

Художнє оформлення обкладинки Катерини Олексійчук

Формат 42х30/4.

Папір офсетний. Друк цифровий.

Ум. друк. арк. 13,75. Гарнітура «SchoolBookС»

Наклад 100 прим.

Оригінал-макет виготовлено у видавництві

Національного університету «Острозька академія»

свідоцтво РВ №1 від 8 серпня 2000 року

Україна, 35800, Рівненська обл., м.Острог, вул. Семінарська, 2.